PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 2. štev. 240 - Cena 4.- lire | TRST, sreda 13. marca, 1946 | Uredništvo in uprava, Piazza Goldoni št. 1 - I. Tel. št. 93806 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo

S priključitvijo k Jugoslaviji bomo rešeni

150.000 glava množica se je poklonila žrtvam zločinskih strelov civilnih policistov v Škednju

Nekdo je hotel izzivati. To je jasno. Izzivati, da bi navedel ljudstvo k nepremišljenim dejanjem, da bi s tem nato lahko dokazoval, da ljudstvo ni zrelo, da bi si vladalo samo.

Ne, kdo je hotel ljudstvo uplašiti. Tudi to je jasno. Uplašiti, da bi si ne upalo svobodno izražati pred komisijo svoja čustva.

Toda ljudstvo se ni dalo niti izzvati niti ustrahovati. Ostalo je mirno in disciplinirano. Za čudo mirno, po vsem tem, kar se je zgodilo. Ni napadalo, kot je bilo napadeno. Toda odločno se je branilo. Branilo je svojo zakonito pravico, da izraža svoja čustva, svojo voljo do pravične rešitve svoje državne pripadnosti.

Ljudstvo je pokazalo, da se ume obvladati, da pa ima tudi moč, silno moč, da lahko edino ono obvlada položaj v tej pokrajini. Dokazalo je, da bo znalo v miru in redu živeti, ko mu bodo dali pravico, ki mu gre, ko mu bodo dali živeti v okviru države, kateri zemljepisno, gospodarsko in po veliki večini tudi narodnostno pripada.

V Trstu včeraj ni bilo človeka, ki bi se drznil upreti tej množici. Smrtna tišina stoodstotne stavke in mogočne povorke desettisočev so pokazale vsemu svetu, kaj ljudstvo hoče. In to ni bila samo sila večine. Bila je tudi sila pravice.

Padli sta dve žrtvi. Morda nista niti zadnji. Ko smo videli prve tujce in prve skvadriste pohajati v krojih te civilne policije, nam je to postalo jasno. Ko sta padli prvi dve žrtvi pri sv. Jakobu, je postalo jasno vsej pokrajini. Mogli so tedaj razumeti in razumeli so vsi oni, ki so le hoteli razumeti. Silna množična udeležba na pogrebu Pina Coverlizze in tovariša ni izražala samo globoko žalost za ljudskimi žrtvami od fašističnega terorja. Izrazila je silno potrebo, ki jo čuti to ljudstvo, da se odpravi ta pošast izzivačev, ta policija bivših Hitlerjevih in Benitovih valptov, potrebo po miru, ker bo le potem možno mirno življenje, za katerim tako hrepeni naše ljudstvo po tolikih vojnih grozotah. In sedaj. Tudi novi dve žrtvi zverinskega protiljudskega besa nista mogla spraviti našega ljudstva iz disciplniranega miru. Se manj pa ga je zadnje grozodejstvo moglo preplašiti. Naše ljudstvo je pretrpelo že mnogo hudega. Ne nameravamo ponavljati zgodovine 27 letnega preganjanja. Mi smo se mnogo iz nje naučili. Naši preganjalci pa, kot kaže, ne. S svojim zadnjim zločinom so silno ožalostili to ljudstvo, ki razume bolečino in zato zna sočustvovati. Toda vsa ta bol obenem le poveča željo po končnem pomirjenju in le poveča občutek množice, da bodo ta mir našli, le v svoji demokratični samoupravi, v okviru Titove Jugoslavije. Obenem pa je ta zločin pokazal vsemu svetu, kdo v interesu splošnega miru nikakor ne sme več dobiti oblasti nad to pokrajino. Provokacija je škodila le provokatorjem.

AN je možno, da bo svobodoljubni svet po zadnjih dogodkih še dopustil, da nas ponovno izročijo na milost in nemilost tem zločincem?

Naše ljudstvo je že odgovorilo. Ne, je reklo s svojo silno udeležbo na pogrebu novih žrtev. Ne, je reklo na včerajšnji manifestaciji. Ne, je reklo s silno in vzorno, mirno stavko vsega mesta in pokrajine. Ne, je reklo tako silno, da ga je morala slišati komisija in vsa svetovna javnost. Ne, nikoli več pod te valpte.

V zaporih poleg jezuitov se zopet pretepajo in mučijo ljudje. In tu so ostali novi nedolžni otroci brez matere, brez očeta. Iste ljudi preganjajo, kot skozi 27 let. In ni dovolj tega — tudi isti ljudje jih lahko zopet preganjajo. Je zato krvavelo naše ljudstvo? Ali se je zato 5 let borilo vse svobodoljubno človeštvo?

Odgovor je včeraj dalo ljudstvo s svojim silnim in dostojanstvenim nastopom. Naše ljudstvo si je že v zadnji borbi pomagalo samo. In zato mu je pomagal tudi ves svet. Tudi včeraj je pokazalo, da si zna samo pomagati. Pokazalo je, da zna vstati, kadar gre za njegovo najosnovnejšo pravico. In zato smo prepričani — tudi svet, ki se je že boril za to pravico — mu bo zopet pomagal.

Že ure pred pogrebom so se zgrinjale iz vseh mestnih predelov in predmestij velike množice, da izkažejo poslednjo čast novim žrtvam fašističnega terorja. Vse stranske ulice so bile polne ljudstva, ki je čakalo, da se uvrsti v sprevod.

Kapelica, kjer sta trupli ležali na mrtvaškem odru, je bila odeta z jugoslovanskimi zastavami, krsti pa oviti v italijansko zastavo z zvezdo. Ob 14.30 uri se je začel žalni sprevod premikati po mestnih ulicah. Na čelu sprevoda je mala deklica nosila križ, spleten iz svežih zvončkov. Sledili so partizani in garibaldinci z zastavami. Za njimi so nosili 250 vencev raznih organizacij in ustanov.

Godbe, ki so sledile združenim zborom 800 pevcev, so igrale ves čas žalostinke, ki so tihemu sprevodu dajale mogočen, presunljiv izraz. V tem počasnem ritmu sta se pomikali potem krsti obeh žrtev, pokriti s slovensko in italijansko zastavo z rdečo zvezdo, ki so ju nosili tovariši in tovarišice, in množice v špalirju so ju molče pozdravljale. Med ostalimi svojci so stopali tudi trije otroci za krsto matere, ki je za njihovo boljše življenje žrtvovala svoje.

Potem pa se je razvila mogočna množica ljudstva iz okoliških vasi in Trsta v povorko, ki se je počasi pomikala proti Sv. Jakobu, kjer se je med tem na trgu pred cerkvijo zbrala velika množica. Prisotni so bili predstavniki raznih oblasti in organizacij. Med drugimi tudi predstavnik tržaškega odbora EAM-a, predstavnik anarhistov in predstavnik fronte za neodvisnost.

Ko je sprevod dospel na trg, so se nosilci vencev in zastav razvrstili na obeh straneh in tvorili špalir. Krsto tovariščice Genco je nosilo 8 tovarišic, krsto tovariša Bonifacio pa 8 tovarišev. Godba je svirala žalne koračnice in zastave se so sklonile nad krstama. Združeni zbori 800 pevcev pa so zapeli žalostinko «Žrtvam».

Padli so zato, ker so hoteli Jugoslavijo

Po končanem obredu je spregovoril tov. Laurenti, ki je med drugim dejal: «Nove žrtve so se pridružile tovarišem, ki so padli v borbi v hribih. Isti zločinci, ki so morili za časa osvobodilne borbe, so sedaj umorili zveste sinove Trsta samo zato, ker so jasno in odločno izrazili svojo voljo po priključitvi k Jugoslaviji.

Ljudstvo ne zahteva ničesar, kar ne bi bilo dovoljeno. Ljudstvo zahteva, naj se mu dovoli, da svobodno izrazi svojo voljo. Sedaj pa vidimo, kaj nas čaka, če to voljo izražamo. Za obrambo zastave, pod katero smo se skupno z zavezniki borili proti nacifašizmu, imamo dva mrtva in 26 ranjenih.

Elementi, ki so se ves čas vojne borili proti nam, se sedaj zatekajo v civilno policijo in preganjajo ljudstvo, ki predstavlja za njih nevarnost zato, ker se je izreklo za Jugoslavijo. Bojijo se pravice, ki kakor meč visi nad njihovo glavo.

Že večkrat smo opozarjali zavezniško vojaško upravo na razne fašistične elemente, ki se svobodno kretajo po mestu. Pravijo nam, naj potrpimo. Trpeli smo petindvajset let. Dovolj je besed. Hočemo dejstev. Zahtevamo razpust civilne policije. Zahtevamo izpustitev antifašistov iz zapora. Zapor je za fašiste in ne za antifašiste, ki so se skupno z zavezniki borili in premagali fašizem. Zahtevamo jasno zagotovitev, da se bodo meščani lahko svobodno kretali po mestu in da jim civilna policija ne bo stregla po življenju, ko bodo izražali svojo voljo.

Nadaljevali bomo z borbo, dokler ne bo zadoščeno pravcii, tako da bodo naši mrtvi lahko počivali v miru.»

Od naših zahtev ne bomo odstopili

Za njim se je v slovenščini poslovil od žrtev tov. Ivan Bukovec-Vojmir. Dejal je:

«Sedemindvajset let trpljenja in preganjanja je za nami. Sedemindvajset let terorja, ječ in tlačenja naših ljudi. Sedemindvajset let najtemnejših dni zgodovine ljudstva Julijske krajine. Toda naše ljudstvo ni klonilo, ker je vedelo, da velik dan mora priti.

Naši najboljši sinovi so šli v gozdove, da bi izvojevali svobodo in rešili naš narod in vse ljudstvo Julijske krajine nečloveškega trpljenja. Naša zemlja je prepojena s krvjo naših najboljših sinov.

Po tej strašni in krvavi vojni je italijansko in slovensko ljudstvo v Julijski krajini pričakovalo popolne svobode. Namesto svobode in miru mora to ljudstvo danes prenašati nezaslišane zločine. Po tržaških ulicah teče kri naših najboljših, samo zato, ker hočejo izraziti svojo nezlomljivo voljo po združitvi z Jugoslavijo.

Padli tovariši v Skednju se pridružujejo tisočem in tisočem ki so umrli v narodno osvobodilni vojni in v koncentracijskih taboriščih.

Civilna policija, ki danes terorizira in strelja na mirno ljudstvo, je sestavljena po večini iz fašističnih elementov, ki so se ves čas borili v vrstah fašizma proti ljudstvu. Zaradi tega odločno zahtevamo njen razpust. Dovolj je provokacij in trpljenja. Zahtevamo, da se nam dovoli svobodno izražanje naše odločne volje po priključitvi k Jugoslaviji, za kar so dali življenje tisoči in med njimi tudi padli tovariši v Škednju».

Stopila je nato pred mikrofon preposta ženska iz množice. Bila je to tov. Filippi od Sv. Ane, ki je s solzami v očeh dejala:

«Vprašamo samo to, kdo je poslal civilne policiste v Škedenj, kdo jih je pripravil, da so izvršili ta strašen zločin. Zahtevamo takojšen razpust civilne policije, da se ne bo kaj takega več ponovilo in da bo ljudstvo lahko svobodno izražalo svojo voljo».

Spregovoril je nato anarhist Bruch, ki je dejal, da se je v zadnjih letih prelilo preveč krvi. Preveč je vdov, preveč sirot. Mnogo je mater, ki so izgubile svoje sinove in ki so sedaj prepuščene same sebi. In še uporabljajo orožje proti onim, ki se ne morejo braniti. Sedaj pa pravimo dovolj! Hočemo mir, hočemo bratstvo, hočemo svobodo!

Spregovoril je tudi predstavnik fronte neodvisnosti, ki se je poklonil padlim žrtvam.

Združeni zbori so nato zapeli še eno žalostinko, nakar so krste postavili na mrtvaške vozove in sprevod je krenil proti Škednju.

Pred pokopališčem jih je sprejela škedenjska duhovščina. Pokojno tovarišico Genzo Giovanna so pokopali na škedenjskem pokopališču. Ob odprtem grobu je spregovoril član MOS-a za Trst tov. Drago Pahor.

Po končanih obredih se je ljudstvo z duhovščino podalo na kraj zločina in položilo dva venca, enega spletenega iz trnja, drugega iz lovorja.

Krsto s truplom pokojnega tovariša Bonifacio so odnesli dalje proti pokopališču pri Sv. Ani. Tov. Bonifacio bo pokopan verjetno tekom današnjega dne na grobišču talcev in padlih partizanov.

Resnica o zločinu v Škednju

Komunike PNOO-ja o dogodkih v Škednju

Ker se dajejo o dogodkih v Škednju zločinsko potvorjene izjave, ki imajo namen izzivati prebivalstvo, varati svetovno javnost in umazati pred svetovno javnostjo čast trpečega in v dolgoletni borbi proti narodnemu zatiranju izmučenega prebivalstva Julijske krajine in Trsta izdaja P.N.O.O. po temeljiti in vsestranski preiskavi ter po zaslišanju prič očividcev službeni komunike o teh dogodkih:

1) Pred zločinskim krvoprelitjem in umorom sta prišla približno ob 15. uri 30 minut v Škedenj dva «jeepa», na katerih so bili člani vojaške policije in civilne policije Julijske krajine. Od teh sta se dva, in sicer en civilni policaj in en civilist, z za strel pripravljenimi mitrami, približala skupini, ki je mirno razpravljala s častnikom civilne policije. Pri tem je civilist svojo mitro nastavil na prsa mirno stoječega domačina.

2) Okrog 16. ure 30 minut so prišli v Škedenj trije «jeepi» in dva kamiona, polna civilnih policistov, ter se ustavili v neposredni bližini cerkve, kjer je bila zbrana precejšna množica ljudi, ki se je vračala ali od popoldanske službe božje ali pa od nogometne tekme.

3) Po prihodu policije je domačinka vprašala podoficirja civilne policije, čemu so prišli v vas, ko so vendar že včeraj zagotovili, da sme biti razobešena zastava tudi na zvoniku. Na to vprašanje je vprašani podoficir odgovoril, da so prišli le zaradi javnega reda in miru. K angleškemu poveljniku vojaške policije so se podali trije ugledni Škedenjci z namenom, da bi se z njim pogovorili, kar je pa ta cinično odklonil in jim obrnil hrbet.

4) Od prihoda policije pa do usodnih strelov je minilo približno 15 minut. V tem času, kot tudi v času strelov je stala množica na pločnikih in na cesti, oddaljena najmanj 6 do 8 metrov od kamionov s civilnimi policisti in mirno pasla radovednost. Neposredno pred streli se je približal kamionu neki domačin v vinjenem stanju, kar je lahko vsakdo vgotovil in ki ni predstavljal za nikogar nobene nevarnosti. Tega moža je civilni policist takoj udaril dvakrat s pandrekom po glavi, tako da ga je zalila kri. Njegove poškodbe se morejo ugotoviti še sedaj.

5) Takoj nato so počili prvi streli, namerjeni na zvonik, na katerem je bila mladina. Tem strelom so takoj sledili streli na množico, ki je stala na pločniku.

6) Po zločinu se policija ni zanimala za usodo ranjencev in mrtvih, ki so ležali v mlakah krvi.

7) Tik pred streli je slišala priča, kako je po identiteti neugotovljeni policist izrekel sledeče besede: «a questa gentaccia bisogna sparare».

8) Pred streljanjem se je približal ženam po imenu nepoznani civilni policist slovenske narodnosti in jih opozoril: «danes bo še tekla kri, bodite mirni, ker bodo iskali dlako v jajcu».

9) Takoj po zločinu se je domačin približal oficirju civilne policije, ki mu je z obšalovanjem izjavil, da so v njegovi četi nepošteni ljudje in fašisti. Istemu domačinu so tudi drugi policisti priznali, da so med civilnimi policisti tudi fašisti.

10) V znak obsodbe podlega in z ničemer izzvanega umora so nekateri policisti odvrgli čelado in jasno pokazali, da želijo sleči policijske uniforme.

Iz gornjega nujno sledi:

Da je neresnica, kar trdi službeni komunike AIS-a (N.N.U.), da bi bil padel prvi strel iz množice, marveč, da je resnica, da iz množice ni padel noben strel in da se je ta dostojno obnašala, vkljub temu, da je z besedami protestirala proti surovemu nastopu civilnega policista, ki je do krvi poškodoval vinjenega moža.

Da razpoloženje goloroke, neoborožene množice ni predstavljalo nobene nevarnosti za policijo. Da iz mnogih ugotovljenih okolnosti izvira, da je policija namerno in brez vsakega povoda streljala v ljudstvo.

Nadalje je ugotovljeno, da je policija bila v zadnjih treh dneh še petkrat v Škednju in je neprestano izzivala tamošnje prebivalstvo samo zaradi tega, ker je to dalo izraza svojemu veselju ob prihodu Zavezniške komisije z izobešanjem italijanskih in slovenskih zastav, s čimer je pokazalo svojo voljo za priključitev k Jugoslaviji.

Glede na vsa ta dejstva ugotavlja Pokrajinski Narodno Osvobodilni Odbor za Slovensko Primorje in Trst, da je civilna policija neizzvana povzročila s svojim zločinskim nastopom prelivanje nedolžne krvi.

Trst, dne 12. marca 1946.

Vprašanje Trsta je vprašanje vse svetovne demokracije

Varšava, 12. Tanjug. — *Pod naslovom: «Čas je že, da se spoštujejo narodne pravice», objavlja glavni odbor poljske delavske stranke «Glos Ludu» članek, v katerem pravi o Trstu in JK:*

«Po prihodu mednarodne komisije v Trst, so italijanski fašisti ponovno pričeli terorizirati slovansko prebivalstvo, pri čemer često izkoriščajo pomoč zasedbenih oblasti. V Trstu in Julijski krajini mobilizira reakcija četnike in druge fašistične elemente in poskuša onemogočiti Slovencem, da bi izrazili svojo voljo. S takim izzivanjem in ravnanjem hoče reakcija prepričati svetovno javno mnenje o nujnosti intervencije v vprašanju Trsta.»

Članek se konča s sledečimi besedami: «Vprašanje Trsta je vprašanje vse svetovne demokracije, ki mora zastaviti pot nevarnim manevrom izzivačev.»

Tajnik PNOO-ja pri svojcih škedenjskih žrtev

Predvečerajšnjim je tajnik Pokrajinskega narodno osvobodilnega odbora za Slovensko Primorje in Trst dr. Boris Puc obiskal okrog pol pete ure svojce škedenjskih žrtev in jim v imenu PNOO za Trst in Slovensko Primorje izrazil sožalje.

Demonstracije v Gorici

Medtem ko se je v Trstu vršil pogreb dveh žrtev zločinskega napada članov civilne policije v Škednju, se je goriško prebivalstvo zbralo na Travniku pred sedežem ZVU. Na deset in desettisočev ljudstva je ogorčeno protestiralo proti postopanju civilnih policistov. Obnem se je stavka tako razširila, da je zajela vse mesto. Okoli 16. ure včeraj je ogromna množica slovenskega in italijanskega ljudstva napolnila Travnik. Nosila je slovenske in italijanske zastave z žalnimi trakovi. Na številnih transparentih so bleščali napisi «Zahtevamo razpustitev civilne policije. Konec s policisti — morilci, Zahtevamo policijo, ki bo ščitila ljudstvo». V takem duhu je disciplinirano potekala veličastna protestna demonstracija, kakršne Gorica še ni videla. Ljudstvo je ogorčeno vzklikalo in protestiralo, da se po tolikih upravičenih protestih še vedno ne razpusti policija, ki je deloma sestavljena iz bivših fašistov, kvesturinov, belogardistov in kolaboracionistov.

Zbrani množici so spregovorili slovenski in italijanski govorniki, ki so podarili zahteve ljudstva po razpustu civilne policije, ki je ob priliki zadnjih dogodkov v Trstu pokazala svoj pravi obraz. Omenili so tudi, da je bila ZVU pravočasno obveščena, da so v sestavu civilne policije izraziti fašisti, ki tudi v Gorici skušajo na vsakem koraku izzivati svobodoljubno ljudstvo. Najbolje to dokazuje, da so goriški zapori polni bivših partizanov in garibaldincev ter zasluženih antifašistov.

Po končanih govorih so sprejeli protestno resolucijo, naslovljeno na ZVU. Ljudstvo terja v svoji resoluciji razpust oboroženе civilne policije ter ustanovitev nove, ki bo zares vzdrževala mir in red v korist ljudstva. Ob tej priliki so izvolili tudi delegacijo petih oseb, ki se je napotila k guverneju, majorju Longu in mu izročila spomenico.

Med tem časom se je množica uvrstila v veličastno povorko. V največjem redu je obšla korzo Verdi, korzo Roosevelt, ulico XXIV maja, ulico Nazario Sauro, Mazzini ter se po Raštelu zopet vrnila na Travnik. Množica je postala zlasti ogorčena pred poslopjem civilne policije in povsod tam, kjer so stali na straži člani civilne policije. Vsled tega je bila zavezniška vojaška policija primorana, odstraniti civilne policiste vsepovsod.

Ljudstvo je vklikalo: «Proč s civilni policisti, proč z morilci nedolžnih ljudi». Izginili so vsi civilni policisti, ki na cestnih križiščih skrbe za red. Zavezniški vojaški policisti so jih v zaprtih kamionih vozili v kasarne. Množica je postala ogorčena tudi na Travniku, ko je na straži pred sedežem ZVU zagledala civilne policiste. Ni se pomirila, dokler je ni nagovorila delegacija, ki se je pravkar vrnila od guvernerja. Član delegacije je množici sporočil, da je guverner obljubil, da bo upošteval zahteve ljudstva in jih predložil višji oblasti. Obenem se je guverner zahvalil ljudstvu za vzorno disciplino med demonstracijo.

Množica se je pomirila še le tedaj, ko so zavezniški vojaški policisti odstranili izpred palače guvernerja prav vse civilne policiste.

Pozneje je delegacija povedala še naslednje: general Harding je že dal ukaz, da preiščejo slučaj v Škednju in da krivce postavijo pred sodišče. Priporočal je tudi, naj ljudstvo pomaga ZVU s tem, da prijavi vse člane civilne policije, ki imajo fašistično preteklost ali pa so protiljudsko razpoloženi. Guverner je obljubil, da bo spomenico takoj poslal naprej. Izjavil je, da je v dneh, ko je na tem ozemlju mednarodna komisija, popolnoma svobodno izražanje volje, izobešanje zastav, napisov, postavljanje slavolokov. Delegacija je pri guvernerju tudi protestirala, da ne sprejema brzojavk in resolucij, ki mu jih ljudstvo pošilja.

Ob priliki te demonstracije so bili vhodi v Gorico blokirani. Na mostu pri Pevmi je uhod v Gorico zaprla skupina 30 organov civilne policije.

Protestna zborovanja v Sežanskem okraju

Sinoči se je ljudstvo zbralo v vseh vasi našega okraja in skupno razpravljalo o zločinih, povzročenih od fašističnih elementov nad mirnim prebivalstvom v Škednju. Povsod so takoj enoglasno sklenili protestirati proti postopanju civilne policije in zahtevati, da se takoj razpusti. Protesti so bili poslani ZVU v Trst. Obenem so na teh zborovanjih množice sklenile, da dostojno počaste padle žrtve in so v zvezi s tem pri današnjem sprevodu nosile okrog 60 vencev.

V pomoč družinam padlih žrtev in ranjenih je skupno ves okraj nabral 30.167 lir.

Slovenske šole v Trstu so zaprli

V znak protesta zaradi zločinov v škednju tržaško slovensko dijaštvo v zadnjih dveh dneh ni obiskovalo šol.

Zaradi tega je prosvetni oddelek ZVU izdal odlok, da bodo vse tržaške slovenske šole zaprte. Odlok se motivirali takole:

Ugotovilo se je, da je v mestu Trstu po šolah s slovenskim učnim jezikom izostal obisk učencev; posledica tega je, da šole ne služijo namenu: zato se spodaj označene šole proglašajo z današnjim dnem za zaprte:

Osnovne šole v mestu Trstu, nižja srednja šola, trgovska akademija in realna gimnazija.

Sedanja stavka učencev ima enako ozadje, kot ona z dne 12. do 14. februarja, namreč, da se učenci teh šol in njihovi starši poslužujejo šole kot propagandnega sredstva in političnega pritiska, ne pa kot vzgojne ustanove.

Ko bodo učenci in njihovi starši izjavili, da se nameravajo resno posluževati pouka, ki jim ga je do zdaj nudila šolska uprava, se bodo šole ponovno odprle.

Še vedno:

Grobo oviranje izražanja samoodločbe za FLRJ

V Gorici je civilna policija 9. t. m. med hišama št. 13 in 14 v Kastelu snela transparent, in ga vrgla na cesto.

* * *

Neki civilni policist je v vasi Lok čez Soški zbrisal na šoli napis, s katerim ljudstvo izraža svojo zahtevo po priključitvi k FLRJ. S tem svojim delom ni bil zadovoljen, temveč je z rumeno barvo pobarval tudi napis Prešernova ulica.

* * *

10. marca je v Gorici skupina neznancev razbila na trafiki Martelanca Egidija, v ulici Cappuccini št. 2, dvojezični napis.

* * *

V stanovanju Vizintina Jožefa v Gorici v ulici Vittorio Veneto št. 78, kjer je bila izobešena slovenska zastava, je 9. t. m. ob pol 3 popoldne priletela steklenica črnila. Istega dne ob pol 5 pa so vrgli v stanovanje še eno steklenico črnila.

* * *

9. marca so delavci podjetja Prinzi v Gorici, v ulici Brigata Casale, izobesili na streho svoje delavnice 6 metrov visok drog s slovensko in italijansko zastavo z rdečo zvezdo. Gospodar podjetja jih je pozval, naj zastavo snamejo, toda tovarniški odbor mu je sporočil, da je želja vsega delavstva, da zastave ostanjo na mestu. Ponoči so zastave izginile.

* * *

V ulici Alviano stanuje družina Knez, ki je imela prav tako razobešeno jugoslovansko zastavo, približno ob šestih zvečer, sta dva civilista raztrgala zastavo, ter jo «junaško» odnesla.

* * *

Dva civilna policista sta 9. marca ob 10 uri snela v Gorici dve jugoslovanski zastavi, kateri je izobesila gostilničarka Ožbald Viktorija, v ulici D'Annunzio. Šla jih je iskat na policijo, kjer ji pa zastav niso hoteli vrniti. Neki policist, po imenu Gira, ji je izjavil, da bodo itak vse zastave zaplenili.

* * *

Lutmanu Andreju v Gorici, ki stanuje na Raštelu št. 35 je 9. marca popoldne nekdo prinesel povelje civilne policije (kriminalnega odseka), da mora takoj odstraniti raz oken svojega stanovanja jugoslovanske zastave. Povelje se je končalo s pretnjo, da bo v primeru, da ne bo odstranil zastav, odpuščen iz službe. Tov. Lutman je namreč zaposlen pri finančnem odseku civilne policije v Gorici.

* * *

10. marca ob 2. zjutraj je skupina 5 zlikovcev poskušala vdreti v stanovanje družine Grudina v Gorici v ulici Cappuccini št. 1, kjer je bil pritrjen na okno transparent. Ker je začela tov. Pucler Albina, stanujoča v isti ulici št. 2, vpiti nanje, so v naglici razbili neko dvojezično tablo in zbežali. Ponočni zlikovci, ki so bili maskirani, so grozili, da se bodo vrnili.

* * *

V Breginju so kljub nasilju, ki ga nad njimi prosto izvajajo reakcionarni, bivši okupatorjevi sodelavci ter izdajalci, postavili že 3 slavoloke. Dva so namreč teroristi podrli: prvega neznanci, drugega pa dva dobro znana domačina s tovornim avtom. Toda kljub temu se vaščani niso vdali in postavili tretjega.

* * *

Dne 9. t. m. opoldne so šovinistični študentje iz obrtne šole Pietro Zorutti razbili šipe na stanovanju tovarišice Marije Rutarjeve, predsednice mestnega odbora AFZ za Gorico, ker so bile na oknih izobešene slovenske in italijanske zastave z rdečo zvezdo. Šovinistični študent so vpili: «Via con quelle bandiere s'ciave». V popoldanskih urah pa so naredili ponoven napad na zastave.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Proglas stavkovnega organizatornega odbora

Meščani, delavci!

Bestialni zločin, ki ga je izvršila civilna policija v Škednju, je ogorčil vse ljudstvo, ki je odgovorilo nanj s splošno stavko.

Organizatorni odbor je na podlagi odločne zahteve prizadetega prebivalstva zahteval od ZVU, naj razpusti policijski zbor, ki je zakrivil ta pokolj. Toda ZVU ni ugodila pravični in zakoniti zahtevi. Niti ni dala nikakega stvarnega jamstva, da se podobna žalostna dejanja ne bodo ponovila, čeprav je organizatorni odbor to zahteval. Sporočili so nam le, da je v teku uradna preiskava, ki bo ugotovila odgovornost za ta dejanja.

Ker še nadalje obstojajo okoliščine, ki so omogočile žalostne dogodke 10. t. m., se je organizatorni odbor odločil, da z današnjim dnem 12. t. m. opolnoči prekine s splošno stavko, da pa je ne zaključi. Komite ostane v funkciji, in bo še nadalje podvzemal korake pri ZVU, da bo zajamčena ljudstvu popolna svoboda izražanja, ne da bi pri tem bilo v nevarnosti, da pade pod policijskimi brzostrelkami. Prav tako bodo še nadalje delovale pomožne komisije, ki so bile imenovane in ki so zelo koristno vršile svoj posel v oporo in uspeh splošne stavke.

Meščani, delavci!

Medtem ko gremo zopet na delo, hočemo ponovno potrditi pravico ljudstva, da sme svobodno izražati svojo volja. To pravico si je ljudstvo priborilo v trdi borbi in si jo hoče zato ohraniti.

Organizatorni odbor se ginjen klanja spominu mrtvih in pozdravlja ranjence ter izraža toplo pohvalo vsem stavkujočim, za disciplino, odločnost in strnjenost, ki so jo dokazali. Vse to je treba popolnoma ohraniti, kajti borba se nadaljuje zato, da se prepreči sleherni poskus zadušiti svobodno voljo prebivalstva.

Delavci ne bodo pozabili onih, ki so ob tej žalostni priliki zavzeli ljudstvu nasprotno stališče. Ti so se ponovno pokazali ljudski sovražniki, čeprav so se zakrinkali z demokracijo. Poleg tega so pa jasno dokazali svojo nemoč. Njihov strupeni poziv, naj se stavka preneha, je doživel popoln poraz. Obsodili so s tem same sebe.

Organizatorni odbor smatra kot svojo dolžnost, še enkrat priporočiti vsem delavcem, naj še nadalje posvečajo vso pozornost morebitnim izzivanjem fašistov in reakcionarjev. Globoki čut discipline in odgovornosti, ki so jo dokazali med stavko, pa je treba ohraniti.

Organizatorni odbor.

Izvleček iz biltena o stavki št. 3

Splošna stavka se nadaljuje z istim uspehom kot prejšnjega dne. Ravno tako na deželi. Stavki se je pridružila tudi Anarhistična federacija. Nasprotniki so zaman poskušali s provokacijami.

Delovno ljudstvo Trsta se je polnoštevilno udeležilo svečanega pogreba, žrtev fašističnega divjaštva. Ravno tako enodušno je tudi zahtevalo razpustitev civilne policije, da bi se mesto enkrat za vselej osvobodilo neprestane nevarnosti, ki mu preti s strani fašističnih razbojnikov. Na enak način zahteva razpust policije v civilnih oblekah.

Bilten o stavki št. 4

Drugi dan splošne protestne stavke proti barbarskemu pokolju, ki ga je povzročila civilna policija, je dokazal, da delavstvo popolnoma zoglaša s prekinitvijo dela v Trstu in pokrajini.

Poziv CLN in Julijskih sindikatov se je izjalovil. Svečani pogreb žrtev, ki se ga je udeležilo vse meščanstvo, predstavlja dokončno obsodbo hlapcev reakcije.

Tržaški, tržiški, miljski, goriški in drugi ročni in umski delavci, so s svojo stavko jasno pokazali, da ne bodo dovolili, da bi se fašizem znova razbohotil.

Demokratične sile vsega sveta se so lahko prepričale o resnosti naših prilik in o odločnosti ljudstva, da se bo borilo za demokratične pravice.

S tem smo dosegli visok cilj.

Postavljeni so bili temelji in odločna zahteva, da se osvobodimo tiranije policije, okužene s fašizmom.

Uspehi se ne opažajo takoj, toda zahtevamo, da nas nujni razvoj dovede do cilja, ki smo si ga postavili s razglasitvijo splošne stavke.

S tem hočejo delavci še enkrat dokazati svoj čut odgovornosti in razumevanja za svojevrsten položaj, v katerem se nahaja naše mesto in so odločili, prekiniti stavko opolnoči 12. marca 1946.

Organizatorni odbor ostane na delu.

Briško ljudstvo manifestira

Tudi onstran Soče je Jugoslavija

Ko so briške vasi izvedele o prihodu mednarodne komisije v Trst, so nenadoma zaživele. To je bilo dne 8. marca. Ljudstvo se je začelo zbirati na vaških trgih, da bi dalo duška svojemu veselju in zadovoljstvu nad prihodom tiste komisije, od katere si pričakuje čimprejšno pravično rešitev vprašanja naše zapadne meje.

Cerovo

Tudi v Cerovem se je kmalu po štirih popoldne istega dne začela zbirati na trgu množica ljudi, ki so se veselo razgovarjali o tem važnem dogodku. Govorniki iz ljudstva so poudarili, da smo že v teku štiriletne borbe dokazali celemu svetu, komu in kam hočemo pripadati. Njegove besede je ljudstvo prekinjalo z odobravanjem in ploskanjem. Enodušno so naslovili na Zavezniško komisijo v Trstu resolucijo, v kateri izražajo voljo vsega ljudstva, da se jih v imenu štiriletne borbe in toliko žrtev končno preključi k domovini Jugoslaviji.

Kojsko

Tako se je velika množica v praznično razpoloženju zbrala že ob petih popoldne na trgu v Kojskem. Godba je igrala vesele koračnice. V hipu je vas spremenila svoje lice in se odela z zastavami. Skozi vas se je razvila povorka preko 100 ljudi z godbo na čelu.

Od nekje je pridrvela zavezniška vojaška policija, da bi zabranila spontano manifestacijo ljudstva. Zahtevala je, da se ji pokaže tozadevno dovoljenje, ali ljudstvo se na to ni oziralo in je nadaljevalo svojo mirno manifestacijo, prepevajoč in vzklikajoč mednarodni komisiji, velikim zaveznikom in priključitvi k Jugoslaviji. Množica se je v povorki podala v dvorano prosvetnega društva, kjer se je vršila proslava mednarodnega praznika žena. Tu so nastopili govorniki, ki so izrazili še enkrat odločno voljo vseh, da se nas priključi k republiki Jugoslaviji. Od tu je bila odposlana medzavezniški komisiji v Trst resolucija, v kateri ljudstvo iz Kojskega vabi visoke goste, da obiščejo njih kraj in da se na licu mesta prepričajo o njih volji po pripadnosti k Jugoslaviji.

Vipolže

V Vipolžah je bila proslava 8. marca, mednarodnega praznika žena, obenem praznik vsega ljudstva za prihod mednarodne komisije.

Dobrovo

V Dobrovem je vsem vaščanom odsevala iz obrazov radost in zadovoljstvo, čim se je po vasi raznesla vest o prihodu komisije. Skupine ljudi so se združile v povorko, ki je krenila proti gradu, prepevajoč narodne in partizanske pesmi. Pred gradom je nastopil govornik, ki je pozval ljudstvo, da se čim bolj dostojno pripravi na sprejem mednarodne komisije, ko bo prišla v Dobrovo.

Medana

V Medani se je v prosvetni dvorani zbralo zvečer okrog 400 ljudi. Nastopili so razni govorniki, in ljudstvo je z velikim odobravanjem sprejemalo njih besede, da imamo pravico odločati o pripadnosti te zemlje samo mi, ker smo se zanjo borili in zanjo izvedli plebiscit krvi. Pred govori in med govori so domače žene nastopale s kulturnim sporedom. Lepo so bile podane deklamacije: Pismo materi, Mati padlega partizana in Dekle partizana. Na koncu je mešani pevski zbor zapel «Pesem o svobodi». Mednarodni komisiji v Trst in maršalu Titu so poslali pozdravne resolucije.

Biljana

V Biljanu se je zbralo preko 200 ljudi. Praznik ljudstva je potekel med navdušenim petjem in vzklikanjem maršalu Titu in Jugoslaviji.

Neblo-Kruševlje

Vas Neblo - Kruševlje je vsa razgibana in se mrzlično pripravlja na sprejem visokih gostov. Dne 8. marca se je ljudstvo zbralo v gostilniških prostorih. Zborovanja so se udeležili vsi starčki, ženice, mladina, gospodarji in pionirji. Vsi so hoteli slišati iz govornikovih ust, da jim pojasni velik pomen prihoda mednarodne komisije v Julijsko krajino. Vas je vsa že okinčana za njen sprejem, slavoloki so na novo postavljeni. Vas ima pravo slovensko lice. Neka žena je na zborovanju predlagala, naj bi vsaka frakcija v vasi poslala resolucijo razmejitveni komisiji v Trst, z zahtevo po priključitvi Julijske krajine s Trstom k Jugoslaviji. Neka druga ženica je šla še dalje in dejala, da bi morala vsaka družina storiti to, da se dokaže, da so v vasi samo Slovenci, ki si vsi želijo samo k Jugoslaviji.

Šmartno-Fojana

V Šmartnem so se isto tako vaščani zbrali v dvorani prosvetnega društva, medtem ko so se v Fojani zbrali pod vaškim slavolokom. Tu so vaščani zahtevali od tajnika krajevnega NOO, da spregovori nekaj besed v zvezi s prihodom mednarodne komisije. Tajnik jih je zadovoljil, ter pozval, naj se tega dne spomnijo 46.000 padlih sinov Primorske, ki so se žrtvovali v borbi za svobodo in za priključitev k Jugoslaviji. Med njegovim govorom je ljudstvo vzklikalo mednarodni komisiji, maršalu Titu in federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Mirnik

Vas Mirnik, na skrajni zapadni meji ob Benečiji je vsa enotna v svoji volji po priključitvi k Jugoslaviji. Nestrpno pričakujejo mednarodno komisijo, imajo zato pripravljene zastave in transparente, in tudi slavolok bodo v naglici pripravili, kljub temu, da jih stalno terorizirajo italijanski reakcionarji in neofašisti iz bližnjih vasi v Benečiji. Ožji odbor in vse zavedne antifašistične družine so poslale mednarodni komisiji v Trst resolucijo s prošnjo, naj se upoštevajo njih želje po priključitvi k Jugoslaviji. Vsi si žele k Jugoslaviji. G. Župnik in drugi pomagajo ljudstvu da bo v teh težkih in odločilnih časih čimbolj lepo in dostojno sprejelo medzavezniško komisijo.

Hišne preiskave v tržiškem okraju

8. marca je civilna policija v tržiškem okraju izvršila nekaj hišnih preiskav. Preiskala je hišo tovariša Tomina v ulici Pisani št. 45, čeprav ni bilo doma nikogar od domačih. Pretaknili so vse do zadnjega kotička in prekopali celo vrt. Nadalje so izvršili preiskavo tudi pri tovarišu Gallovichu in v gostilni «Porto di Panzano». Nihče ne ve, kaj so iskali.

Gradin

Tudi v tej vasi se mladine v velikem številu udeležuje večernega tečaja. Na tečaj prihajajo tudi starejši moški in ženske. Dobili so slovensko učiteljico, ki jih uči, kar so zamudili v teku fašističnega zatiranja. Skupaj z učiteljico so razpravljali o ustavi FLRJ.

Sedaj se pripravljajo na prihod mednarodne komisije. Okrasili so vas, pripravili transparente, zastave in slike. Solarji tekmujejo pri okrasitvi šole.

Še vedno:

Grobo oviranje

izražanja samoodločbe za FLRJ

9. 3. proti večeru je neznanec hotel strgati slovenski zastavi, ki sta viseli raz oken družine Bric na Corso Roosevelt št. 50. Ker je bila zastava dobro pripeta, mu prvič ni uspelo. Zato se je neznani zlikovec vrnil še drugi večer in ukradel obe zastavi.

* * *

V Marjanu pri Krminu so v noči od 8. do 9. marca neofašistični elementi strgali štiri zastave, od katerih sta bili dve razobešeni na slavoloku in dve na zasebnih stanovanjih. Poleg tega so isti elementi pomazali lepake, ki jih je izdal. Krajevni ljudski odbor. Ko jih je ljudstvo pri delu zalotilo, so se umaknili. Med umikanjem pa so grozili s strelnim orožjem.

* * *

V ulici F. Ghibelli je hišna lastnica Anna Ruzzier - Seniore, stanujoča na št. 5, strgala italijansko zastavo z rdečo zvezdo najemniku Orlu, ki biva v njeni hiši.

* * *

V noči 10. marca so goriški šovinisti odnesli dvojezično tablo, ki je visela nad trgovino vina in likerjev na korzu Verdi št. 1, last Terčiča Antona.

* * *

Dne 10. marca ponoči so izzivači razbili veliko električno svetilko nad kavarno Bratuž, v Šolski ulici št. 4, ki je osvetljevala dvojezičen napis.

* * *

Isto noč so neznanci skušali v Šolski ulici št. 8 razbiti dvojezičen napis nad prevoznim podjetjem Komel. Ker jih je gospodar avtopodjetja zasačil pri delu, so zlikovci zbežali, vpijoč «Viva l'Italia».

* * *

9. marca zvečer okrog 6 ure je privozil v vas Kojsko zavezniški jeep s štirimi vojaki. Eden izmed teh vojakov je strgal z gostilne Terkuč v Njivicah jugoslovansko zastavo. Pri tem poslu ga je videla tov. Kumar Štefanija.

* * *

Neki ameriški vojaki so poskušali dne 6. marca in ponovno 8. marca podreti s kamionom slovenlok v ulici Madonnina del Frate v Podgori. Toda ljudstvo je obakrat to preprečilo.

* * *

9. marca zvečer ob 8. uri so ameriški vojaki strgali italijansko zastavo z rdečo zvezdo s stanovanja tov. Regine v Podgori.

* * *

9. marca ob 7 zvečer so v Pevmi z droga sredi vasi ameriški vojaki snemli jugoslovansko zastavo in jo odnesli s seboj.

* * *

Ameriški vojak je v Gorici 9. marca ob pol petih popoldne strgal italijansko zastavo z rdečo zvezdo s stanovanja Martinuzzi Erminja v ulici Bajamonti št. 1.

* * *

7. marca ob 7. zvečer je skupina 6 angleških in enega civilnega policista podrla slavolok v Romansu pri Gradišču. Istega dne je policija aretirala in odpeljala v zapore Stael Luigija in Zorzut Karla.

* * *

Vojaška policija je dne 10. t. m. dopoldne aretirala na cesti Gorica-Trst v bližini Rupe naslednje tovariše in tovarišice: Tomšič Romano, Tomšič Mileno, Devetak Natalijo, Lukman Stanislavo, Cotič Jožefa in Kuzmin Zvonka iz Sovodenj ter nekega Albina iz Gorice. Vse so pripeljali v goriške zapore. Omenjeni tovariši so bili aretirani zaradi pisanja gesel, s katerimi, so izražali zahtevo primorskega ljudstva po priključitvi k FLRJ.

* * *

Ob priliki množične manifestacije na trgu v Kojskem ji je vojaška policija poskušala ovirati.

* * *

V noči od 10. na 11. marec sta 2 vojaka poskušala z vžigalicami žažgati največji slavolok v Sežani. Ko sta opazila, da se jima približuje nekaj civilistov, ki so bili slučajno na cesti, sta se hitro odstranila.

* * *

V nedeljo popoldne se je ljudstvo iz vasi Dobrava, Neblo Hruševje, Hlevnik, Škrljevo, Biljana in drugih vasi zapadnih Brd spontano zbralo, da da duška svojemu veselju nad prihodom komisije. V velikih skupinah so prihajali ljudje, z zastavami in godbo na čelu. Tako se je zbralo krog 1.000 ljudi, ki so v povorkah odhajali pred sedež civilne policije. Delegacija iz ljudstva je nato javila službujočemu brigadirju, Furlanu po rodu, da hoče ljudstvo izraziti svoje veselje nad prihodom komisije. Brigadir pa je zahteval, da se ljudje v desetih minutah razidejo. Ljudstvo je v odgovor pričelo prepevati in vzklikati komisiji in Jugoslaviji. Nato je nastopila civilna policija in pričela s kiji razganjati, ljudstvo, je vztrajalo in zahtevalo govornika, dokler ni nekdo stopil na vzvišen prostor in ob burnih pozdravih množice pričel govoriti. Tedaj pa je prispel nov kamion s civilnimi policisti in z njimi velik, zamrežen policijski avtomobil. Ko so ga ljudje opazili, so pričeli vzklikati: takšne so uporabljali SS-ovci!

Policaji pa so v ojačanje poklicali še tanke. Nastopila sta dva tanka iz Kojskega in ljudstvo se je moralo hitro umikati v vinograde, kraj ceste, tam pa se je ponovno zbralo in protestiralo. Na povelje zavezniškega častnika so se policisti kot psi zaganjali v množico. Neka 60 letna žena jim je v obraz zabrusila, da so fašisti. Hoteli so jo nato aretirati, pa je ljudstvo odločno nastopilo in preprečilo aretacijo. Ljudstvo, ki je zbežalo v vinograde in na njive, se je ponovno zbralo in v povorki odkorakalo proti Medani.

Š čim se bavi škof Margotti

Goriški škof Margotti je poslal 11. marca ob 4. popoldne tri civilne policiste v ulico Alviano št. 16, kjer stanuje družina Furlan, ter v vilo Beckman, kjer je nastanjena družina Sivec ter Atena Franka, z naročilom, naj odstranijo jugoslovanske zastave, češ da je hiša last škofije. Začasno so družine izvršile škofov ukaz, a se ga ne nameravajo držati še nadalje.

Komen v pričakovanju

Ves komenski okraj je praznično razpoločen. Kaj čudno vpliva na človeka to praznično razpoloženje, slavoloki, zastave raz požgane in porušene stavbe, izredna snaga, ki vlada po vsem Krasu. Tujec dobi vtis, da pride v pravljično mrtvo mesto, ljer ni žive duše, v kraj, ki je okamenel v pričakovanju svojega rešitelja. Kdor ne vidi, ne more razumeti. Kje stanujejo ljudje, kje imajo živino, od česa se preživljajo, kje si kuhajo. Sam Komen, ki je štel 265 hišnih številk, je popolnoma požgan. Kraška burja vleče skozi razvaline, tako čudno zavija, kot bi hotela vsakemu, ki pride prvič v vas izpovedati vse gorje, vse zločine fašističnih okupatorjev.

Zvečer je napovedan sestanek. Dvorana je nabito polna. Ena sama misel preveva, ena sama skrb. Mednarodna komisija je tu! Naša dolžnost je, da to komisija že na prvi pogled že ob vstopu v našo požgano vas videla: kdo smo, kaj hočemo in kam hočemo. Ni nam mar, kaj piše razno časopisje. Vemo, da o naši usodi ne bodo odločale zastave in slavoloki. O naši usodi so odločali naši borci, ko so z golimi rokami napadali sovražnika, ko so krvaveli v najtežjih dneh, ko je sovražnik napadal naše zaveznike v Afriki. Zmaga našega orožja, naši požgani domovi, naši padli borci so nam priborili pravico odločanja, oni in mi vsi, ki smo trpeli v ječah, internacijah smo odločili svojo pripadnost k Jugoslaviji. Vendar, komisija, naši zavezniki prihajajo med nas. Naj naši zavezniki vidijo, da so vse klevete o našem nesoglasju podlo obrekovanje, naj vidijo, da smo vsi strnjeni, vsi složni, prav taki, kot smo bili v času borbe. Ves sestanek je bil ena sama manifestacija za priključitev našega ozemlja k Jugoslaviji. Na koncu je domačinka še stopila na oder in predlagala, da pošljejo mednarodni komisiji v Trst pozdrave, z željo, da komisija pravično ugotovi dejansko stanje in prizna našemu junaškemu narodu njegove usluge v boju za uničenje fašizma, v boju za svojo svobodo.

Skorej po vseh vaseh so nastanjeni vojaki našega odreda. Kdor ne vidi se ne more predstavljati, da je možno tako složno, tako bratsko življenje, kot je med našimi Kraševci in našo vojsko. To je narodna vojska, to je njihova vojska. Od vsega so pripravljeni ločiti se, toda od teh mladih, njihovih ljudi ne! Srbi, Hrvati, Slovenci, vse je pomešano med našimi Kraševci in vendar so vsi eno. In ko omeniš na sestanku «vmesno državico», ali kakšno hujšo nesrečo, katere si želijo nekateri ki nimajo z našo zemljo nič skupnega, ne zgovori govornik do konca. Že plane ves narod na noge. Dvorano napolni en sam krik: «Nikoli, naši požgani domovi so bili žrtvovani za Jugoslavijo, naši sinovi so padali za Jugoslavijo. Ne damo se! Za vse na svetu ne!

Taki so naši Kraševci in kdor ne verjame, naj se prepriča!

Morje ljudstva na tržaških ulicah zahteva priključitev k FLRJ

Zbrana množica je po končanih govorih z dostojanstvenim mirom zapustila trg pri cerkvi sv. Jakoba in se po vzporednih ulicah počasi, molče, v morju zastav, še s trpko zavestjo o izgubljenih, podala na trg Garibaldi. Tam so se uvrstili v povorko, v katero se je zlival ta živ, pester svet, mladi fantje, katerim se je bralo z upornih obrazov, da so se še pred letom borili v kraških goličavah in tolminskih hribih. Krenili so. Veletok ljudi se je razvil po trgu Impero, širok od pločnika do pločnika. Dvoje zastav v ospredju, modra-bela-rdeča in zeleno-bela-rdeča s petcrakrakima zvezdama sta predstavljali s ponovno prelito krvjo potrjeno bratstvo.

Proč s civilno policijo!
Hočemo dela in kruha!
Živelo italijansko-slovansko bratstvo!
Hočemo Tita!
Hočemo Jugoslavijo!
Živel Trst. 7. federalna republika!

Taki so bili vzkliki, ki so se trgali iz množice. Z oken hiš, iz katerih niso visele zastave, ploskajo.

«Ljudje, zakaj niso razobešene pri vas zastave?» zakliče mlada žena.

«Hišni gospodar nam jih ne dovoli! Saj veste, pokličejo «čerine» — kaj bi pravili...» To ni osamljen primer. Na stotine jih je.

Množica se ne zaustavlja. Prežeta in zlita z enim hotenjem, enodušna, hiti po tržaških ulicah naprej.

Trg Goldoni. Mnogim uide pogled na pomazano desko lista «Lavoratore» in «Primorskega dnevnika». Zgražajo se. «Vidiš takole gre postopoma: mazanje napisov, snemanje zastav, pretepi, streljanje!» pojasnjuje sivolasi starček in trdo stopa v korak ob palici.

Tako prikorakajo prvi preko Corsa na trg Unità, medtem ko zadnji še niso na trgu Goldoni. Širok, do tedaj prazen trg se je polnil in napolnil z ljudmi ter vihrajočimi zastavami.

Na bivši prefekturi se v tem trenutku odprejo vrata in nekaj civilnih policistov na konju se prikaže ter zdirja po trgu mimo množice. Pred dobro uro je še vsa ta ogromna množica hodila v sprevodu za žrtvami civilne policije. Zdaj naj bi ponovno ta ista osovražena policija «delala red». Zvižgi in klici proti takim čuvarjem reda niso ostali osamljeni. Razburjenje se je stopnjevalo, ko so civilni policisti na konjih zdirjali proti povorki in je pretrgali. Vendar se vsi ti zbrani desettisoči in desettisoči, kljub zavesti odinosti in moči niso hoteli zapeljati k nepremišljenim dejanjem.

Kot naraščajoč val so se razlegali skupni klici in pretrgali ozračje: Tito, Tito! Jugoslavija, Jugoslavija!

Nato se je množica ponovno uvrstila v mogočno povorko in krenila po Corsu Cavour proti poslopju, kjer se nahajata ameriška in francoska delegacija. Na čelu povorke, ki se je v najlepšem redu odvijala iz prenapolnjenega trga Unità, so korakali bivši slovenski partizani in italijanski garibaldinci. Sledilo je vse ostalo ljudstvo in prepevalo partizanske pesmi. Pred poslopjem, kjer so nastanjeni člani komisije, so se ustavljali in vzklikali, nato pa so nadaljevali pot skozi ulico Valdirivo proti ulici Carducci. Vedno nove in nove množice so se vrstile pod okni komisije, vedno nove in nove so korakale skozi mesto in se nato razšle na trgu Garibaldi. Vedno pogosteje so se čuli vzkliki z zahtevo po priključitvi k Jugoslaviji in vse več in več je bilo tudi zastav. Ob pločnikih pa so stali ljudje in odobravali.

Kdor je videl to povorko, ta je mogel čutiti, kako je postala zasovražena med ljudstvom civilna policija, koliko ogorčenja je v teh ljudeh, koliko silne volje, da se borijo proti krivicam in postopanju civilne policije in kako silna je volja po priključitvi z Jugoslavijo.

Ko smo gledali vse te silne množice, tedaj smo čutili, da sedaj ni več skoro ni več dobronamernega prebivalca te pokrajine, ki ne bi razumel in čutil, da le priključitev k Jugoslaviji lahko reši ljudstvo podobnih krivic. Čutili smo, kako se je vsa ta množica zavedala, da mora tudi ob tej priliki, ko jo gledajo predstavniki največjih sil in vsega sveta, pokazati svojo silno voljo do priključitve k Jugoslaviji — edini poti v svobodo in rešitev iz bede in krvic. Čutili smo vso bridkost nad izgubo nadložnih someščanov, v času, ko je zmaga že zdavnaj za nami in ko nobena stvar ne more opravičiti takega postopanja. Ta to bridkost smo le še vnesli v svoje silno hrepenenje po rešitvi iz tega nevzdržnega stanja. Volja do priključitve k narodu, kateremu zemljepisno gospodarsko in narodnostno pripadamo, je s tem je še bolj narasla v silni, nepremagljivi plaz ljudske volje.

Odmev Churchillovega govora

Moskva, 12. - Tass — List «Izvestja» objavlja članek akademika Evgena Harleja, ki nosi naslov «V zvezi s Churchillovim govorom».

5. marca je Churchill imel dolg politični govor v Fultonu v ZDA v državi Missouri. Več dni zaporedoma se je svetovno časopisje pečalo s tem govorom in pomena tega govora prav gotovo ne smemo podcenjevati.

Kajti Churchill je preveč odlična osebnost v moderni zgodovini in se ni nikakor umaknil iz javnega življenja.

Churchillov govor je bil zgrajen po sledečem vzorcu: Na eni strani naj bo Sovjetska zveza, na drugi strani pa Amerika in Velika Britanija, ki nasprotujeta sovjetski ekspanziji, ki baje ogroža svobodo anglosaksonske rase. Anglosaksonska rasa se mora zato združiti v mogočno vojaško vezo, ki bi se mogla s silo upreti sovjetski propagandi za ekspanzijo.

Ko govori o svobodi, mi ne razumemo kaj pravzaprav Churchill razume pod besedo svoboda. Mogoče se ta beseda nanaša na značilne udobnosti domov v Kalkutti, Bombayu, Delhiju, Aleksandriji in Kairu, kjer živi še vedno mnogo sto milijonov ljudi pod angleško oblastjo.

Gospod Churchill, ki tako brani svobodo, pa ni v svojem nedavnem govoru našel niti najmanjše besede, da bi obsodil španskega gangsterja. Churchill obsoja nasilno vmešavanje v notranje zadeve Španije, vendar pa uporablja strojnice in celo pomorske sile, da bi grškemu narodu vsilil zasovraženi režim fašistične monarhije. Toda v tem času je Churchill opravičil svojo oboroženo akcijo z izjavo, da predstavlja Grčija važen položaj Velike Britanije na Sredozemskem morju, ki ga je treba braniti za vsako ceno.

Zahteve vafdistične stranke

Kairo, 12. — Švicarski radio poroča, da je vafdistična stranka poslala velesilam resolucijo, v kateri pravi, da ne bo priznala pogajanj med egiptovsko in angleško vlado, če ne bodo upoštevali sledečih temeljnih načel:

Popolna evakuacija britanskih čet iz vseh delov Egipta, odpoved Anglije na posebne interese in prednosti v Nilski dolini in prenehanje skupne egiptovsko-angleške uprave v Sudanu, s čimer pa naj bi Sudan prišel izključeno pod egiptovsko upravo.

Vafdistična stranka izjavlja, da bo v nasprotnem primeru sprožila vprašanje pred varnostnim svetom ZN.

Indonezijsko-holandska pogajanja

Batavia, 12. BBC. — Jutri se ponovno prično pogovori indijskih in holandskih delegatov. Razgovorom bo verjetno prisostvoval britanski odposlanec sir Archibald Clark Kerr.

Ostavka grškega finančnega ministra

Atene, 12. - VZN — Grški ministrski predsednik Themistocles Sophoulis je danes sprejel ostavko finančnega ministra Alexandra Milonasa. To je že 10 minister, ki zapušča vlado v zadnjih tednih.

Milonas, ki je izjavil, da bi odstopil, če ne bi podaljšali volitev vsaj za nekaj mesecev, je danes dejal, da je njegov odstop v skladu z odločitvami demokratske agrarne stranke, kateri on načeljuje.

Sestava belgijske vlade

Bruxelles, 12. - VZN — V sestavi nove belgijske vlade je ministrski predsednik Paul Henri Spaak obdržal zunanje ministrstvo, medtem ko je čivšj ministrski predsednik Achille Van Acker postal minister za gospodarstvo.

Mehika bo postavila špansko vprašanje pred ZN

London, 12. BBC. — Španski republikanski predstavnik Martinez Barrios je danes izjavil, da je mehiška vlada na Giralovo ponudbo izrazila svojo pripravljenost, da postavi vprašanje Francovega režima v Španiji pred varnostni svet ZN.

ZSSR bo dobavila Franciji 1 milijon ton žitaric

London, 11. - VZN — Kot je poročala radijska postaja v Parizu, je namestnik predsednika francoske vlade Maurice Thorez objavil na nekem današnjem sestanku v Parizu, da je odločila sovjetska vlada dobaviti Franciji 10 milijonov centov žitaric

OD TRIGLAVA DO JADRANA

Bivši internirani v Franciji

Vse blagajnike četnih odborov bivših primorskih internirancev v Franciji pozivam, da do konca meseca marca izročijo vse denar, ki so ga zbrali naši tovariši v sklad za postavitev spomenika na čast bazoviškim žrtvam na pripravljalni odbor za postavitev spomenika bazoviškim žrtvam via Carducci 6.

Prosvetno društvo „Skorklja“ ima danes, 13. t. m. redni članski sestanek s predavanjem. Vabimo vse člane k obilni udeležbi.

Zaradi nepričakovane smrti žene našega pevovodje je nameravani koncert preložen na prihodnji četrtek 21. t. m.

Razglas

Pri izvrševanju službe za pobiranje smeti po mestnih hišah, rabi mestna uprava posebne pločevinaste posode, katere uslužbenci navadno puščajo na dvoriščih in v hišnih vežah. Ker je sedaj cena teh pločevinastih posod zelo visoka, povzroča vsaka poškodba teh posod mestni upravi velike stroške.

Zato se naprošajo lastniki, oskrbniki in prebivalci hiš, kjer se opravlja ta služba, naj pazijo na te posode.

V primeru zlorabe ali poškodbe, bo mestna uprava smatrala za odgovornega hišnega lastnika.

GORICA

Izplačilo zastankov povejnim brezposelnim

Urad za delo v Gorici sporoča, da bo zavod za socialno skrbsto izplačal zaostanke povojne brezposelnosti, ki je bila v veljavi do 31. 12. 45 in ukinjeno izplačilo z 1. marcem 46. vsem tistim, ki so vložili pritožbo do 28. 2. 46, če je bila ugodno rešena.

Zato poziva vse interesirane, naj dvignejo omenjene zaostanke najpozneje do 25. t. m.

Ustanovna skupščina Goriške nabavne in prodajne zadruge

se bo vršila v nedeljo dne 17. marca 1946 ob 9. uri predpoldne v dvorani Ljudskega doma. Dnevni red bo sledeči:

1. Otvoritev skupščine in poročilo pripravljalnega odbora.
2. volitev predsednika skupščine, zapisnikarja in 2 overiteljev.
3. čitanje in sprejem pravil.
4. volitev upravnega in nadzornega odbora.
5. razno.

Tečaj angleščine in slovenščine

V ponedeljek in torek so se na pobudo Okrožnega urada za delo v Gorici pričeli tečaji angleščine in slovenščine. Vršijo se v šoli «Favetti», na Rimski cesti.

Ker je v tečaj za začetnike za angleški jezik vpisanih zelo mnogo, se je nadaljnje vpisovanje ustavilo. Urad za delo bo zato otvoril še en tečaj za začetnike za angleščino, čim bo uredil vprašanje glede učitelja.

SIAU javlja, da je akcija v korist otrok Cassina zaključena. Pričela pa se je akcija za pomoč družinam padlih žrtev v Škednju. Prostovoljne prispevke sprejemajo v upravi našega lista.

Dijaška Matica

Za «Dijaško Matico» so darovali ASIZZ iz Skorklje 720 lir, prosvetno društvo «Prešeren» iz Boljunca 450 lir, prosvetno društvo «Slovenec» iz Boršta 1000 lir, prosvetno društvo «Slavec» iz Ricmanj 1810 lir, Krajevni odbor «Dijaške Matice» iz Mačkovelj 110 lir, vesela družba v Sepuljah 450 lir, vaščani Plešivice 190 lir, Krajna vas 250 lir, Col 1010 lir, Lokev 2152 lir.

Krajevni akcijski odbor «Dijaške Matice» iz Sežane je meseca januarja in februarja daroval 4.030 lir.

Ob priliki poroke Jančí Rebec in Marjana Gregoriča so zbrani svatje darovali za «Dijaško Matico» 2.000 lir.

Prispevali so: Sežana 4030 lir, Lokev 2.152 lir, Plešivca 190 lir, Krajna vas 250 lir, Col 1.010 lir.

Okrajni odbor Dijaške Matice v Sežani, izreka vsem prisrčno zahvalo.

Tržič proti škedenjskim morilcem

Delavci tržiških ladjedelnic so poslali po posebni delegaciji razmejitveni komisiji naslednje pismo:

«Delegacija delavcev tržiških ladjedelnic izraža svojo dobrodošlico medzavezniški komisiji, ki je prišla, da določi meje med Jugoslavijo in Italijo. Delavci, v zaupanju, da bo komisija preučila vprašanje v vseh podrobnostih, prosijo, da si delegatje ogledajo ladjedelnice, kjer jih nestrpno pričakuje tisoče in tisoče delavcev.

Iz teh delavskih množic so v dobi nacifašistične okupacije zrastli najboljši borci za osvoboditev.

Doprinos tisočev in tisočev delavcev naših ladjedelnic k uničenju fašizma in zmagi demokracije daje tem delavcem pravico, da izrazijo svojo voljo. Ta pa je, da vidijo to zemljo priključeno k svojemu naravnemu jugoslovanskemu zaledju, kar je edini pogoj za bodoči razcvit naših ladjedelnic in življenjsko eksistenco nekaj deset tisočev ljudi.

Bratstvo italijanskih in slovenskih delavcev, potrjeno s krvjo v borbi za osvoboditev, jamči za prihodnost, mirno sožitje vseh narodnosti, ki že stoletja bivajo na ozemlju Julijske krajine.

Demokracija, katero FLRJ jamči narodom, ki žive v njenem okrilju, nam jamči spoštovanje pravic narodnih manjšin, mirno življenje in pravično upoštevano delo.

Predvčerajšnjim ob 5. popoldne se je zbrala na glavnem trgu v Tržiču približno desettisočglava množica, da mirno in dostojno protestira proti zločinskemu postopanju civilne policije v Škednju pri Trstu. Osemčlanska delegacija te množice je najprej zaprosila guvernerja tržiške anglo-ameriške vojne uprave, da odobri to manifestacijo in brenje pozdrava komisiji ter protesta na ZVU. Branje slednjega pa je g. guverner označil za neprimerno. Tako sta nastopila pred zbrano množico le zastopnik tržiškega delavstva Battilana Attilio, ki je napadel lažnjivo pisanje «Voce libera», ker obtožuje ljudstvo, da je krivo umorov, in zastopnik SIAU-ja Posselt Pietro, ki je v imenu tržiških antifašistov pozdravil komisijo.

Vsa množica je z odobravanjem sprejela besede govornikov, posebno po Posseltovemu zaključku, da bo le Jugoslavija zagotovila tukajšnjemu ljudstvu mir, kruh in delo. Nato je množica v povorki obšla mesto. Na čelu so nosili italijansko in jugoslovansko trobojnico z rdečimi zvezdami in tržaško zastavo, vse ovite s črnimi trakovi. Demonstracija je potekla v najlepšem miru in izzvenela v zahtevi po ukinitvi civilne policije in v izrazu odločne volje do priključitve te pokrajine k Jugoslaviji. Civilna policija pa je takoj pričela patruljirati, čim se je množica razšla, in pri tej priliki brez razloga aretirala nekega delavca.

Odg. urednik DUŠAN HRESCAK

† Vsem sorodnikom in znancem naznanjamo žalostno vest, da nas je po dolgi bolezni za vedno zapustil naš ljubljeni oče in stari oče

KOMAR FRANC

Pogreb se vrši danes ob 15. uri iz Fernetič na sežansko pokopališče.

Fernetič, 13. marca 1946.

Zalujoče družine KOMAR

KULTURA

Recitacijska matineja naših pesnikov

OTON ŽUPANČIČ

«Tja bomo našli pot». — Pred sto je leti
je pevec, videc veliki zagledal;
O, da bi hotel danes nam zapeti.
Pa ni mu treba, vse nam je povedal.

S temi besedami je Oton Župančič povezal sebe z narodno osvobodilnim gibanjem, a obenem je dal poudarka vzvišenemu poslanstvu borbe našega naroda za svobodo. Povezal je našo dobo, dobo narodno osvobodilnega gibanja s pesniškim duhom našega velikega Prešerna, ki se je tudi postavil ob stran svojega naroda.

Župančič ni mogel ostati ob strani tega velikega podviga našega naroda in je začutil v sebi, da mora izpovedati ves svoj gnev in svojo voljo, da se zažene v boj:

Veš poet svoj dolg?
Nimaš nič besed?
Kaj zagrinjaš se v molk?

Vrzi pesem v svet,
pesem za današnjo rabo,
vsi jo bomo povzeli za teboj!

Vem, o vem svoj dolg,
v prsih tu me žge;
naj se mi grlo odpre...

Ta strnjenost njegovih hotenj s hotenji naroda je tesno združena z vso njegovo pesniško preteklostjo. Župančič je nosil v sebi narodovo bolest in trpljenje ves čas svojega dosedanjega življenja, za časa pred prvo svetovno vojno, za časa prve svetovne vojne, po njej in ni moglo biti drugače, kot da se je tudi sedaj — in to še bolj kadar koli prej, — še tesneje pridružil svojemu narodu in da je dal duška narodovemu in svojemu srdu. «Tenko posluša» naš pesnik svojo dušo in ta mu da vedno pravo sliko narodovega življenja bodisi v njegovih lepih pojavih bodisi v njegovih mukah. «Hodil po zemlji sem naši in pil nje prelesti». Drugje zopet se mu zarije v dušo muka, ki jo trpi naš izseljenec v tujini in ki jo trpijo njegovi, ki ga doma čakajo: «Hodil po zemlji sem naši in pil nje bolesti».

Ob koncu prve svetovne vojne, ko so nasilno odtrgali našo Primorsko in Koroško od živega telesa naše domovine, izpove svojo zaskrbljenost za usodo onega dela naroda, ki je ostal pod tujcem:

«Ko drugi grabijo vse dalje širje,
boš rod, ki bivaš tod, boš v duši
[čvrst?
O, kaj bo z vami, vi mejniki štirje,
Celovec, Maribor, Gorica, Trst?...»

Njegova pesem objame vso obširno domovino vsak del te domovine označi s kakim značilnim svojstvom dotičnega kraja ali ljudstva, ki tam živi; tako naziva rudarje iz Idrije — črne rudarje, Nabrežinci so «Nabrežine beli kamenarji», ribiči iz Devina so «devinski opaljeni ribarji», Vipavec je «brbljav», briški kolon je zamišljen, «štajerski viničar nam vince medi» in tako zajame «vse, ki poznajo otiske zapestnic — spon».

In sedaj bo Župančič prišel med nas, da nam poda osebno vso lepoto svoje poezije. In zopet bo začutil utrip naših src. Naše ljudstvo mu bo pokazalo vso svojo hvaležnost za njegovo vodstvo, za njegovo zaskrbljenost za našo usodo in za njegovo bodrilo.

J. K.

Mladinci, mladinke

«Gregorčičeva založba» v Trstu poziva mladino, ki še ni poslala svojih doživljajev iz osvobodilne borbe za izvirno mladinsko knjižico, da to čimprej napravi. Mnogo spisov iz najrazličnejših krajev smo dobili, pogrešamo pa še vedno mnogo prispevkov. Skrajni čas je že, da se nam pošljejo. Kdor bo zamudil, ne bo uvrščen v knjižico. Pohitite! Naj ne bo kraja, ki se ne bi odzval!

Koncert v Gorici odpovedan

Zaradi nepredvidenih dogodkov je za danes 13. t. m. napovedani koncert mladinskega ženskega zbora «Soča» v Gorici preložen na 18. t. m. ob 9 uri zvečer.